Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024

№ 6

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xoʻjaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat koʻrsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir oʻrinbosari:
Karimov Norboy Gʻaniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 514 sahifa.
E'lon qilishga 2024-yil 30-iyunda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, Oʻzbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, Oʻzbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – Oʻzbekiston doʻstlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., OʻzR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., OʻzR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri oʻrinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., OʻzR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich, i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar boʻyicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., Navoiy davlat pedagogika instituti rektori
Siddiqova Sadoqat Gʻafforovna, p.f.f.d., (PhD), Buxoro muhandislik-texnologiya instituti rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU Hududiy ta'lim muassasalari va markazlar boʻyicha prorektor v.b.
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TDIUprofessori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar doʻstligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d., TSUE professori
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixoʻja oʻgʻli, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Utayev Uktam Choriyevich, OʻzR Bosh prokuraturasi boshqarma boshligʻi oʻrinbosari
Ochilov Farxod, OʻzR Bosh prokuraturasi IJQKD boshligʻi
Eshtayev Alisher Abdugʻaniyevich, i.f.d., TDIU professori
Musayeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Cham Tat Huei, (PhD) USCI universiteti professori, Malayziya
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d.,(PhD) "El-yurt umidi" jamgʻarmasi ijrochi direktori oʻrinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil oʻgʻli, t.f.f.d.(,PhD) TAQU katta oʻqituvchisi
Djudi Smetana, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Krissi Lyuis, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Ali Konak (Али Кўнак), i.f.d., prof., Karabuk universiteti dosenti, Turkiya
Glazova Marina Viktorovna, i.f.n., "LUKOIL-Energoservis" Kompaniyasi iqtisodchisi, Moskva.
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., (PhD) TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon oʻgʻli, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Oqil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjaevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Rae Kwon Chung, honorary professor of TSUE, Nobel laureate, South Korea,

Osman Mesten, member of the Turkish Parliament, head of the Turkey-Uzbekistan Friendship Society

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, DSc, Prof., Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Buzrukkhanov Sarvarkhan Munavvarkhanovich, DSc, Deputy Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, DSc, Prof., Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Sayfullo Normatovich CSc, Prof., Rector of Academy of Labor and Social Relations

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, DSc, Prof., TSUE Vice-Rector for Scientific Affairs and Innovation

Kalonov Mukhiddin Bakhritdinovich, DSc, Prof., Rector of the Navoi State Pedagogical Institute

Siddikova Sadokat Ghaforovna, PhD, Rector of the Bukhara Institute of Engineering and Technology

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, DSc, Prof., acting Vice-rector for regional educational institutions and centers of TSUE

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, DSc, Prof., of TSUE

Samadov Askarjon Nishonovich, CSc, Prof., of TSUE

Slizovsky Dimitriy Yegorovich, DSc, Prof., of the People’s Friendship University of Russia

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, DSc, Prof., Rector of International "Nordic" University

Akhmedov Ikrom Akramovich, DSc, Prof., of TSUE

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo‘ja ugli, DSc, Prof., of TSUE

Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of the DGPO of the Republic of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of the DCECGPO of the Republic of Uzbekistan

Eshtayev Alisher Abduganievich, DSc, Prof., of TSUE

Shoira Azimovna Musaeva, professor of SamDu IS Institute

Cham Tat Huei, PhD, professor at USCI University, Malaysia

Akhmedov Javokhir Jamolovich, PhD, deputy of executive director of the "El-yurt umidi" fund

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, PhD, Senior Lecturer at Tashkent University of Architecture and Construction

Judy Smetana CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Chrissy Lewis CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Ali Konak DSc, Prof., Associate Professor of Karabuk University, Turkey

Glazova Marina Viktorovna, CSc, economist at LUKOIL-Energoservis Company, Moscow.

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, associate professor of TSUE

Sevil Piriyeva Karaman, PhD, doctoral student at Ankara University, Turkey

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, independent researcher of TSUE

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Po‘latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg‘ona davlat universiteti dotsenti
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
G‘afurov Doniyor Orifovich, p.f.f.d., (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o‘qituvchisi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: “Ma’rifat-print-media” MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O‘zR Tabiat resurslari vazirligi, O‘zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

MUNDARIJA

Oliy ta'lim islohotlarida – muhandislik maktablarini institutsional rivojlantirish asoslari 16
Qo'ng'irotboy Avezimbetovich Sharipov, Abduqunduzova Nazokat Usmonqulovna

Xufiyona iqtisodiyot mamlakatimiz rivojiga to'siq bo'lmoqda 20
Muxiddin Kalonov

"Yashil" iqtisodiyotni moliyalashtirish amaliyotini takomillashtirish 24
Muhammadiyeva Maftuna

Oliy ta'lim tizimidagi islohotlarda innovatsion yechimlarning zarurati 27
Abduqunduzova Nazokat Usmonqulovna

Hududiy turizm rivojlanishining iqtisodiy samaradorligini oshirishda ish beruvchilar va yonlanuvchilar o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlarni aniq sotsiologik baholash 31
Dustmurodov Orifjon Ismatilloyevich

Перспективы развития средств размещений в экологическом туризме на охраняемых природных территориях Узбекистана 40
Ахмедходжаев Равшан Темурович

Bank kartalari orqali ko'rsatilayotgan xizmatlari bozorining rivojlanish borasidagi asosiy tendensiyalari va muammolari 49
Toyirov Yunus Alamovich

Kichik biznes subyektlarida innovatsionraqabatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarish orqali import o'rnini bosish strategiyasini shakllantirish istiqbollari 55
Rustamov Alisher Raxmataliyevich

Nodavlat umumiy o'rta ta'lim maktabning faoliyati samaradorligini aniqlashda innovatsion usullardan foydalanish 62
Ustadjalilova Xurshida Aliyevna

Tijorat banklarida bank risklarini boshqarishning strategik ahamiyati 67
Altibayev Xudayberdi Kuvandikovich

Klaster iqtisodiy subyekt sifatida: mohiyati va tasnifi 71
Usmonov Sharofiddin Pazlitdinovich

Tijorat banklari tomonidan yoshlar tadbirkorlik faoliyatini kreditlashning nazariy-uslubiy jihatlari 76
Asrorov Azizbek Isomiddin o'g'li

Oliy ta'lim muassasalari xalqaro tasnifi: nazariya va tendensiya 81
Yuldashev Iskandar Bahromovich

Iqtisodiyot transformatsiyasi sharoitida xo'jalik yurituvchi subyektlar moliyaviy resurslarini boshqarishda metodologik yondashuvlar va ilmiy qarashlar 86
Jiyanova Nargiza Esanboyevna

Davlat-xususiy sheriklik munosabatlarini samarali tashkil etish mezonlari va omillari 93
Z. Abdikarimova, S. Madaminov

Savdo korxonalari boshqaruv samaradorligini oshirish imkoniyatlari 97
Q. J. Mirzayev, Sh. M. Islomov

Sociological Assessment of Migration Processes 102
Gulmurodov Kamoliddin Abdukodir ugli

Current issues of business management in the context of digitalization of the economy 112
Safarov Bakhtiyor Djurakulovich, Kadirova Zulhumor Namazovna, Dadabaev Kuchkor Abdullaevich

Методические основы маркетинговых стратегий акционерных обществ 118
Эркинов Шахзод Баходир ўғли

Insurance Mechanisms in Foreign Trade: Mitigating Risk and Facilitating Global Commerce 125
Abirkulova Sohibjamol

Improving the Conceptual Framework for Modernizing the Tax System (Using the Example of Uzbekistan) 130
Bakhrom Nomazov

Ayollarning inson kapitalini rivojlantirishda kraudfanding platformasining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati 136
Bozorova Saxobat Abdujapparovna

Evaluating the Environmental Sustainability of Uzbek Firms in the Green Economy 142
Nurbek Xalimjonov Ulugbek ugli

O'zbekiston iqtisodiyotini innovatsion rivojlanishida inson kapitalining roli 148
Eshmirzayev Faruddin Ilxomjonovich, Salimova Zaxro Sobirjon qizi

Agroklasterlarda asosiy vositalarni modernizatsiyalash va ta'mirlash xarajatlarini tahlil qilish 155
G'afforov Ilhomjon Ilyosjonovich, Mirzayev Behzod Abdug'ofur o'g'li, Narzullayev Nodirbek Aziz o'g'li

Improving the Practice of Increasing the Effectiveness of Managing Innovation Processes in Commercial Banks 160
Juraev K. T.

Tadbirkorlik subyektlari eksportini rivojlantirishda raqamli platformalardan foydalanish 164
Mamasoatov Dilshod Ravshanovich

Iqtisodiyotni raqamlashtirish va yashirin iqtisodiyotni kamaytirishda soliqlarning roli va ahamiyati 169
Madraximov Baxtiyorjon Ortiqboy o'g'li, Rizayev Xabib Abduraufovich, Namazov Sa'dulla Namozovich

O'zbekistonda "yashil" iqtisodiyotga o'tishning joriy holati tahlili 175
Rahmatullayeva Dilbar Olimovna

Buxoro viloyatida savdo xizmatlari raqobatbardoshligini baholash uslubiyatini takomillashtirish..181
Raxmatov Akmal Anvar o'g'li

The Contribution of Transport in the Development of Tourism Industry (Case Study: Uzbekistan) 187
Rofeeva Rukhshona Shavkatovna

Yoshlarning sayohat manzillarini tanlashdagi omillar 192
Qurbanbayev Shuhrat Bakberganovich

Improving the Effective use of Funds From Taxes and Fees in Kashkadarya Region 196
Shakhzod Zokhidov

Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi sharoitida sanoat korxonalarida iqtisodiy salohiyatni boshqarish 202
Kadirova Shaxnoza Ilhomovna

Yangi O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida kadrlar tayyorlash masalalari 207
Usmonov Baxodir Suvonqulovich

Temir yo'l transportida innovatsion faoliyatni rivojlantirish yo'llari 211
Nasimov Shavkat Vasiyevich

O'zbekistonda banklararo raqobat 219
Zunnunova Xulkar Muxtorovna

O'zbekistonning xalqaro moliya tizimiga integratsiyasini ta'minlashni takomillashtirish 225
Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna, Kuchkarov Sanjar Baxtiyarovich

Respublikamizda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish istiqbollari 229
Abduxamid Abdumalikovich Bektemirov

Iqtisodiy xavfsizlik tushunchasining mohiyati 233
Aripov Oybek Abdullayevich, Madiyorov Shavkatbek Muxtarovich

Aksiyadorlik jamiyatlarida konsolidatsiyalashgan moliyaviy holat to‘g‘risida hisobot tuzishning bosqichlari....237
Eshonqulov Azamat Abdiraximovich

Davlat moliyaviy nazoratining turlari va shakllari....241
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich

Tog‘ turizmini rivojlantirish manfaatlari yo‘lida investitsiya resurslarini to‘plash mexanizmlarini ishlab chiqish samaralari....245
Xidirov Alimardon Dagarovich

The Main Role of the Teacher While Managing the Classroom and Some Aspects of Teaching English....248
Nilufar Turdiyeva

Davlat xususiy sherikchilik faoliyatining menejment funksiyalari tizimida muvofiqlashtirishning ahamiyati....252
Suleymanov Farrux Raximjon o‘g‘li

Qishloq xo‘jalik mahsulotlarini ishlab chiqarish hajmlari va sohada amalga oshirilayotgan tarkibiy-miqdoriy o‘zgarishlar dinamikasi....256
G. Sh. Qo‘ldosheva, A. J. Toshboyev

Логистика в Азии: опыт и перспективы оптимизации....260
Каюмова Паризода

Temir yo‘l transportida yo‘lovchi tashish imkoniyatlarini oshirishning zamonaviy yondoshuvlari....266
G. I. Abdulxamidova

Повышение эффективности использования местных налогов и сборов в Кашкадарье: международная перспектива....272
Shahzad Zokhidov

Financial and Credit Support for Investment and Innovative Developing Activities of a Tourist Enterprise....275
Rozokov Mukhammadaziz Mansurovich

Роль контроля качества по хранению и переработке зерна в обеспечении продовольственной безопасности Республики Узбекистан....282
Холбекова Дилобар Расулжон кизи

O‘zbekistonda mahalla boshqaruvi tizimi faoliyatini takomillashtirish masalalari....289
Gafurov Ubaydullo Vaxabovich

Kichik biznes va tadbirkorlik sharoitida oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish va sotishning xorijiy tajribasi....296
Dilnoza Meyliyeva

Cross Cultural Preoblems in International Business Negotiations....301
Xoldarova Fariza Tuxtabayevna

Yengil sanoatning raqobatbatdosh hududiy-ishlab chiqarish klasterlarini rivojlantirish bo‘yicha xorijiy tajribani qo‘llash....304
Haydarova Shoxista

Konchilik sanoati korxonalarining innovatsion jarayonlarni rivojlantirish xususiyatlari....310
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna

Korxonalarda risk boshqaruvi mexanizmlarini joriy etish va inson resurslaridan foydalanish istiqbollarini takomillashtirish....315
Tashpulatova Muniraxon Mahmudovna

Spin korxonalar – texnologiyalarni tijoratlashtirishda muhim tuzilma sifatida....320
O‘rinov Dilshodjon Axmadjonovich

Mintaqalarda makroiqtisodiy barqarorlikning ta’minlanishiga ta’sir etuvchi asosiy omillarni takomillashtirish strategiyasi....324
Xolbekova Feruza Rasulovna

Iqtisodiy o‘sish va aholi daromadlari o‘rtasidagi bog‘liqlikning nazariy asoslari 329
Hasanova Nigora Hasan qizi

Современное состояние маркетинга на рынке ценных бумаг Республики Узбекистан............334
Юлдашев Жамшид Абрарович

Sog‘liqni saqlash sohasida davlat-xususiy sheriklik asosidagi investitsion loyihalarni moliyalashtirish 340
S. A. Karabayev

Axborot telekommunikatsiya tarmog‘i korxonalarida korporativ boshqaruv samaradorligi 334
Temirov Anvarxon Abdulazizxonovich

Qishloq xo‘jalik mahsulotlarini ishlab chiqarish hajmlari va sohada amalga oshirilayotgan tarkibiy-miqdoriy o‘zgarishlar dinamikasi 347
G.SH.Qo‘ldosheva[1], A.J.Toshboyev[2]

Yengil sanoatning raqobatbatdosh hududiy-ishlab chiqarish klasterlarini rivojlantirish bo‘yicha xorijiy tajribani qo‘llash 351
Haydarova Shoxista

Konchilik sanoati korxonalarining innovatsion jarayonlarni rivojlantirish xususiyatlari
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna 357

Korxonalarda risk boshqaruvi mexanizmlarini joriy etish va inson resurslaridan foydalanish istiqbollarini takomillashtirish 362
Tashpulatova Muniraxon Mahmudovna

Spin korxonalar - texnologiyalarni tijoratlashtirishda muhim tuzilma sifatida 367
O‘rinov Dilshodjon Axmadjonovich

Yoshlarning sayohat manzillarini tanlashdagi omillar 371
Qurbanbayev Shuhrat Bakberganovich

Mahalla institutini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning institusional tahlili...375
Bahriddinov Viqorjon Akbar o‘g‘li

O‘zbekistonda investitsion faoliyat, uni moliyalashtirishning zamonaviy ko‘lamlari............................380
va o‘ziga xos xususiyatlari
Kuvatova Oliya Sheraliyevna, Husenov Muhriddin Bahriddinovich

Xalqaro moliya institutlari faoliyatining davlatlar rivojlanishiga ta’siri (Yevropa Tarraqiyot va Tiklanish banki misolida)...384
Muxtorov Jahongir Muxtor o‘g‘li

Davlat sektorida buxgalteriya hisobining xalqaro standartlariga muvofiq daromadlar hisobini tashkil etish 390
Meliboyev Akmal G‘aybullayevich

Qurilish materiallari ishlab chiqarish quvvatlari va asosiy ishlab chiqarish fondlarining t uzilishi hamda hajmi 394
Muxtasar Karimova Isroiljon qizi

Ayollar tadbirkorligi nazariyasining takomillashuvi xususida..398
Sharofiddinova Gulnoza Ilxomjonovna

O‘zbekistonda soliq ma‘murchiligida joriy etilgan soliqlarni undirish mexanizmini takomillashtirish masalalari 403
Maxmadustov Jalol Maxmadustovich

Soliq majburiyatlari ijrosini takomillashtirish yo‘llari 408
Mirzaaliyeva Gulchehra Abduvali qizi

Сравнительное исследование финансовой отчетности, подготовленной в соответствии с мсфо и нсбу..413
Эргашева Шахло Тургуновна

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Innovatsion bank mahsulotlarini tashkil etishda xorijiy mamlakatlar tajribasi va raqamli transformatsiyaning ro'li 420
Rustamov Maqsud Suvonqulovich, Egamberganov Mirzabek Odilbek o'g'li

Mintaqa mehnat bozori ishchi kuchiga talab va taklifni boshqarish vositasi sifatida 428
Umarov Oqil Omiljonovich, Abdullayev Umidjon G'afurovich

Development of a Methodology for Assessing the Brand Equity of Higher Education Institutions 435
Zufarova Nozima Gulamiddinovna

O'zbekiston qimmatli qog'ozlar bozorida tijorat banklarining o'rni 442
Avezov Ibrohim Ilhomovich

Optimizing Digital Pedagogy through Database Applications and Data Mining for a Sustainable Digital Economy 448
Dilfuza Kuzikulova

Xizmat ko'rsatish korxonalari faoliyati samaradorligini baholash usullarini takomillashtirish 454
Muradullayeva Nafisa Dilmurad qizi

Talaba va o'quvchilarning kamolotida ma'naviy - ma'rifiy tadbirlarning ahamiyati 458
Quldoshev Asliddin Tursunovich

To'qimachilik korxonalarining innovatsion faoliyatini baholash uslubiyotini takomillashtirish 461
Ikramov Maqsad Muratovich

Davlat-xususiy sherikchilik asosidagi loyihalarni moliyalashtirish 467
Toyirov Yunus Alamovich

Mamlakatimizda pillachilik biznesini rivojlantirish orqali mahsulot ishlab chiqarish va uni qayta ishlash holatining tahlili 474
Turgunov Odilbek Maripovich

Analysis of the investments in clean energy projects in the developing countries 478
Fayziyev Samandar Sobir ogli

Chakana savdo korxonalarida innovatsion marketing strategiyalaridan foydalanish samaradorligini oshirish yo'llari 483
Kodirova Zulxumor Namazovna, Safarov Baxtiyor Djurakulovich

O'zbekistonda raqamli bank xizmatlarining qo'llanilishida xorij tajribasining o'rni 489
Yo'ldosheva Iroda Ibodulla qizi

O'z o'zini band qilishning ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini o'lchashning asosiy yondashuvlari 493
Tursunxo'jayeva Gulnoza Jamoliddin qizi

Tibbiy xizmatlarni rivojlantirishning muhim xususiyatlari 497
Axrorova M.F., Mirzayev Q.J.

Qoraqalpog'iston respublikasida mikrokredit bank xizmatlarining rivojlanish holati iqtisodiy tahlili 502
Serjanov Aymurat Medetbaevich

Mamlakatda qo'shilgan qiymat solig'ining yutuqlari va kamchiliklari, uni soddalashtrish hamda takomillashtirish yo'nalishlari 508
Mingturayev Abdusalom Abdumalik o'g'li, Orziqulov Ilyos Ixtiyor o'g'li,
Boboqulov Jasur Avazovich, Adilov Zuxriddin Marip o'g'li

TARAQQIYOT ПРОГРЕСС PROGRESS

QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA MIKROKREDIT BANK XIZMATLARINING RIVOJLANISH HOLATI – IQTISODIY TAHLILI

UDK: 338.46 (575.1)

Serjanov Aymurat Medetbaevich
Qoraqalpoq davlat universiteti
mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekiston bank-moliya tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar, xususan, chakana to'lov tizimining ishga tushirilishi, bank kartalari asosida chakana to'lov xizmatlarini ko'rsatishdagi faollik, iqtisodiyotda naqd pulsiz hisob-kitoblar va to'lov tizimlari faoliyatiga oid, shu jumladan, Mikrokreditbank Qoraqalpog'iston Respublikasi filiali asosiy ko'rsatkichlari asosida ko'rsatilayotgan bank xizmatlari tadqiq etilgan. Bunda, bank mijozlari, bank xizmatlari markazlari, bank aktivlari va majburiyatlari hamda berilgan kreditlar, shuningdek, bank depozitlari kabi ko'rsatkichlarning rivojlanish holati tendensiyalari o'rganib chiqilgan. Muallif tomonidan bank tomonidan tadbirkorlik subyektlariga berilgan kreditlarning hududda aholi turmush darajasining oshishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi asoslangan.

Kalit so'zlar: chakana tolov xizmatlari, naqd pulsiz hisob-kitoblar, tolov tizimlari, bank xizmatlari markazlari, berilgan kreditlar, bank depozitlari, aholi turmush darajasi.

Аннотация: В данной статье рассматриваются реформы, реализуемые в банковско-финансовой системе Узбекистана, в частности, запуск розничной платежной системы, деятельность по предоставлению розничных платежных услуг на основе банковских карт, деятельность безналичных расчетов и платежных систем. в экономике, в том числе исследованы основные показатели филиала Микрокредитбанка Республики Каракалпакстан по банковским услугам. При этом изучены тенденции состояния развития таких показателей, как клиенты банков, центры банковского обслуживания, активы и пассивы банков, кредиты и банковские депозиты. Автором обоснован, что кредиты, выдаваемые банком субъектам предпринимательства, положительно влияют на уровень жизни населения региона.

Ключевые слова: розничные платежные услуги, безналичные расчеты, платежные системы, центры банковского обслуживания, кредиты, банковские вклады, уровень жизни населения.

Abstract: In this article, the reforms implemented in the banking and financial system of Uzbekistan, in particular, the launch of the retail payment system, activity in the provision of retail payment services based on bank cards, the activity of cashless settlements and payment systems in the economy, including the main indicators of the branch of the Republic of Karakalpakstan of Mikrokreditbank banking services are researched. In this, trends in the state of development of indicators such as bank customers, banking service centers, bank assets and liabilities, loans and bank deposits were studied. It is based on the fact that the loans given by the bank to business entities have a positive effect on the living standard of the population in the region.

Key words: retail payment services, cashless settlements, payment systems, banking service centers, loans, bank deposits, standard of living of the population.

KIRISH

Ayni paytda avtomatlashtirilgan bank tizimlari, dasturiy-texnik vositalarining rivojlanish darajasi, kadrlar tajribasi sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarilib, raqobat muhitida jadal rivojlanish uchun banklar boshqaruv, rentabellik va operatsion samaradorlikni saqlash masalalariga ko'proq e'tibor qaratishlari lozim bo'lgan davr keldi. Shu bois to'lov tizimini, bank telekommunikatsiya tarmog'ini va bank axborot texnologiyalarini rivojlantirish bo'yicha keyingi istiqbolli ishlar amalga oshirilmoqda.

Shuni alohida ta'kidlash kerakki, 2016–2019-yillardan buyon O'zbekistonda elektron to'lov tizimi faol rivojlanmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 19-sentabrdagi "Milliy to'lov tizimini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3945-son qaroriga [1] muvofiq 2018-yilning IV choragida Milliy banklararo protsessing markazi tashkil etildi. 2019-yilning birinchi choragida esa Humo to'lov tizimi ishga tushirildi. Ushbu chakana to'lov tizimining ishga tushirilishi bank kartalari asosida chakana to'lov xizmatlarini ko'rsatishda raqobat muhitini shakllantirishga, iqtisodiyotda naqd pulsiz hisob-kitoblar ko'lamini sezilarli darajada oshirishga va to'lov tizimlari faoliyati bilan bog'liq risklarni kamaytirishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga 2019-yilda O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki huzurida xalqaro standartlarga mos Ma'lumotlarni qayta ishlash markazini tashkil

etish bo‘yicha keng ko‘lamli tayyorgarlik ishlari olib borildi. Ushbu davrda mamlakat yalpi ichki mahsulotiga nisbatan xizmatlar ko‘rsatishning o‘sib borish tendensiyasi kuzatila boshladi, buning natijasida mazkur sohaning mamlakatimiz hududlari iqtisodiyotiga qo‘shgan hissasi ham oshdi. Bu holat bizning fikrimizcha, respublika iqtisodiyotining yirik tarmoqlari: bank-moliya, savdo va umumiy ovqatlanish, shuningdek transport va aloqa xizmatlarining qo‘shgan hissasi bilan bog‘liq.

Tadbirkorlik subyektlari tomonidan kechayu kunduz to‘lovlarni amalga oshirish uchun shart-sharoit yaratish maqsadida 24/7 kun davomida to‘lovlarni amalga oshirishni ta’minlaydigan yangi tezkor to‘lov tizimini joriy etish bo‘yicha pilot loyiha ustida ish boshlandi. Tizim 2020-yilning birinchi choragida ishga tushirilib, unga respublikaning barcha tijorat banklari ulandi. Yana bir muhim hodiysa Big data texnologiyalari yordamida Humo tizimini to‘g‘ri boshqarishingiz mumkin. MasterCard kompaniyasi biznesni bashorat qilish maqsadida 210 dan ortiq mamlakatlardagi 1,5 milliard karta egalarining tranzaksiyalarini tahlil qiladi. Yuqorida qayd etib o‘tilgan mavjud ma’lumotlar tadqiqotlarga bozor talabi tendentsiyalarini kuzatish imkonini beradi, bu esa ko‘plab olimlar va ekspertlar uchun O‘zbekiston bank tizimini tahlil qilishda qimmatli ma’lumotdir.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ilmiy nazariy tahlil va monografik kuzatuvlar asosida bank moliya xizmatlarining raqobat muhitida jadal rivojlanishi va samaradorlikni saqlash masalalarining nazariy va amaliy jihatlarini, shuningdek, O‘zbekiston hududlari iqtisodiyotidagi ushbu innovatsion o‘zgarishlarni yanada rivojlantirish imkoniyatlarini mamlakat moliya-kredit tizimini rivojlantirish konsepsiyasining ustuvor yo‘nalishlardan kelib chiqqan holda yoritishga qaratilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

“Mikrokreditbank” aksiyadorlik-tijorat banki O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2006-yil 5-maydagi “Mikrokreditbank” aksiyadorlik-tijorat bankini tashkil etish to‘g‘risida” PF-3750-son Farmoni va Vazirlar Mahkamasining “Aksiyadorlik tijorat bankini tashkil etish to‘g‘risida”gi 78-sonli qarori bilan tashkil etilgan. Bank missiyasi bo‘lib, asosan, kichik biznes, xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish, yakka tartibdagi mehnat faoliyatini, kam ta’minlanganlarni qo‘llab-quvvatlash, hunarmandchilik va kasanachilikni faollashtirish yo‘li bilan yangi ish o‘rinlarini yaratish, ayniqsa qishloq joylarda aholi keng tabaqalarining mikromoliyaviy xizmatlardan bahramand bo‘lishini ta’minlash uchun moliyaviy mablag‘lar berish hisoblanadi.

Banklar o‘z faoliyatini mijozlar talablarini to‘liq qondirish, zamonaviy va raqobatbardosh moliya muassasasiga aylanish, xalqaro kapital bozoridagi ishtirokini kengaytirishni o‘z oldiga maqsad qilib qo‘ygan. Banklarda zamonaviy xizmatlarni rivojlantirish strategiyasining asosiy ustuvor yo‘nalishlari quyidagilardan iborat:

- mijozlarga xizmat ko‘rsatish infratuzilmasi va sharoitlarini rivojlantirish;
- korporativ boshqaruvni takomillashtirish;
- moliyaviy boshqaruvni rivojlantirish;
- HR funksiyalarini rivojlantirish;
- biznes-jarayonlarni raqamlashtirish va avtomatlashtirish;
- sotuv tarmoqlari va bank mahsulotlarini rivojlantirish.

O‘zbekistonda bugungi kunda “Mikrokreditbank” aksiyadorlik-tijorat banki mijozlari 1493982 nafardan iborat bo‘lib, umumiy kapitali 3666063 mln. so‘mni tashkil etadi, jami 85 ta bank xizmatlari markazlari orqali 8061218 mln. so‘m milliy valyutada kreditlar berilgan va bank foydasi 43,5 mlrd. so‘mni tashkil etadi[1].

“Mikrokreditbank” ATB Qoraqalpog‘iston Respublikasi filialining infratuzilmasi va asosiy ko‘rsatkichlarini ko‘rib chiqadigan bo‘lsak, 01.01.2024-yil holatiga bank filiali mijozlari 12466,0 nafarni tashkil etib, jami 11 ta bank xizmatlari markazlari mavjud. Shu jumladan, Nukus shahrida 1 ta bank xizmatlari ofisi hamda 2 ta Jayxun va Bo‘zatov bank xizmatlari markazi, To‘rtkul tumanida 2 ta To‘rtkul va Bunyodkor bank xizmatlari markazi, Amudaryo tumanida 2 ta Mang‘it va Qipchoq bank xizmatlari markazi, shuningdek Ellikqal’a, Xojayli, Chimboy, Mo‘ynoq tumanlarida 1 tadan hududiy bank xizmatlari markazlari faloiyat yuritmoqda. Be yerda aytish kerakki, yuqorada nomlari qayd etilganlardan Jayxun, Bo‘zatov, Chimboy, Bunyodkor, Qipchoq va Mo‘ynoq kabi bank xizmatlari markazlari 2024-yildan boshlab alohida faoliyat boshlamoqda.

Bank xodimlari umumiy soni 236 nafarni tashkil etib, jami 120506 dona plastik kartalar emissiya qilingan, shundan 55075 dona Uzcard va 65431 dona Humo kartalaridir. Xizmat ko‘rsatuvchi bankomatlar soni 54 ta bo‘lib, savdo terminallari soni 2222 tani tashkil etadi (1-jadval).

1 “Mikrokreditbank” aksiyadorlik-tijorat bankining https://mkbank.uz sayti ma’lumotlari asosida olingan.

1-jadval. "Mikrokreditbank" ATB Qoraqalpog'iston Respublikasi filialining infratuzilmasi va asosiy ko'rsatkichlari[2]

Ko'rsatkichlar	O'lchov birligi	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024
Bank infratuzilmasi						
Filiallar	dona	5	5	5	5	0
Bank xizmatlari markazi	dona	0	1	3	4	10
Bank xizmatlar ofisi	dona	0	0	0	0	1
Xodimlar	soni	176,0	191,0	203,0	210,0	236
Mijozlar	soni	9 596,0	10 787,0	11 696,0	12 183,0	12 466,0
Plastik kartalar, shundan	dona	79 856	85 624	92 038	93 036	120 506
Uzcard	dona	32 903	35 772	36 815	51 887	55 075
Humo	dona	46 953	49 852	55 223	41 149	65 431
Bankomatlar	soni	5	10	18	31	54
Savdo terminallar	dona	1 456,0	1 758,0	2 143,0	2 185,0	2 222,0
Balans ko'rsatkichlari						
Aktivlar	mln. so'm	476 236,0	545 698,0	612 985,0	944 343,0	1 094 668,0
Majburiyatlar	mln. so'm	460 982,0	522 151,0	587 711,0	926 302,0	1 038 362,0
Kapital	mln. so'm	15 254,0	23 547,0	25 274,0	18 041,0	56 306,0
Daromad	mln. so'm	92 356,0	101 244,0	123 524,0	185 657,0	227 684,0
Xarajat	mln. so'm	87 551,0	90 509,0	101 325,0	170 638,0	224 930,0
Sof foyda	mln. so'm	4 825,0	10 735,0	22 199,0	15 019,0	2 753,9
Rentabellik	%	5,2	10,6	18,0	8,1	1,2

Balans ko'rsatkichlarida 01.01.2024-yil holatiga bank aktivlari 1 094 668,0 mln. so'mni, majburiyatlari 1 038 362,0 mln. so'mni va kapitali 56 306,0 mln. so'mni tashkil etib rentabellik darajasi 1,2 %ni tashkil etmoqda[3].

2-jadval. "Mikrokreditbank" ATB Qoraqalpog'iston Respublikasi filiali tomonidan berilgan kreditlar, omonotlar va depozitlar to'g'risida ma'lumot[4]

Ko'rsatkichlar	O'lchov birligi	01.01.2020	01.01.2021	**01.01.2022**	**01.01.2023**	**01.01.2024**
Berilgan kreditlar, shundan	mln. so'm	**115 424,0**	**190 548,0**	**289 547,0**	**515 744,0**	**534 276,0**
Kichik biznes	mln. so'm	56 207,0	98 730,0	149 324,0	209 833,0	232 418,0
Chakana biznes	mln. so'm	35 628,0	58 959,0	94 756,0	151 786,0	132 197,0
Ijtimoiy kreditlar	mln. so'm	23 589,0	32 859,0	45 467,0	154 125,0	169 661,0
Omonatlar, shundan	mln. so'm	**46 100,0**	**63 350,6**	**79 043,1**	**157 989,4**	**279 137,0**
Talab qilib olinguncha	mln. so'm	356,0	475,6	607,1	579,4	31 771,0
Jamg'arma va muddatli omonotlar	mln. so'm	45 744,0	62 875,0	78 436,0	157 410,0	247 366,0
Depozitlar, shundan	mlrd. so'm	**82,6**	**95,1**	**143,1**	**233,7**	**405,7**
Jismoniy shaxslarning depozitlari	mlrd. so'm	35,5	48,6	79,0	157,4	279,1
Yuridik shaxslarning depozitlari	mlrd. so'm	47,1	46,5	64,1	76,3	126,6

"Mikrokreditbank" ATB Qoraqalpog'iston Respublikasi filiali tomonidan 2023-yilda jami berilgan kreditlar 534 276,0 mln. so'mni tashkil etib, shundan:

1. Kichik biznes subyektlariga "Har bir oila – tadbirkor" dasturi doirasida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 07.06.2018-yildagi "Har bir oila – tadbirkor" dasturini amalga oshirish to'g'risida"gi PQ-3777-sonli qarori[2], O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 20.12.2021-yildagi "Oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish va aholining daromad manbaini kengaytirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-55-sonli qarori[3] hamda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 31.01.2023-yildagi "Oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish dasturlari doirasida aholining biznes tashabbuslarini qo'llab-quvvatlashni yangi bosqichga olib chiqishga

2 "Mikrokreditbank" aksiyadorlik-tijorat bankining https://mkbank.uz sayti ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.
3 "Mikrokreditbank" aksiyadorlik-tijorat bankining https://mkbank.uz sayti ma'lumotlari asosida olingan.
4 "Mikrokreditbank" aksiyadorlik-tijorat bankining https://mkbank.uz sayti ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ-39-sonli qarorlari[4] asosida quyidagi shartlarda, jumladan, 18 % stavka bilan 3 yildan 7 yilgacha jismoniy shaxslar uchun 33,0 mln. so‘mgacha va yuridik shaxslar uchun 300,0 mln. so‘mgacha faoliyat yo‘nalishidan kelib chiqib tikuvchilik, issiqxona, bog‘dorchilik, asalarichilik, parrandachilik, o‘zini-o‘zi band qilish (xizmat ko‘rsatish), quyonchilik, baliqchilik, chorvachilik va boshqa sohalarni rivojlantirish uchun kreditlar oilakredit.uz yagona elektron onlayn platforma orqali to‘liq raqamlashgan holda 232418,0 mln. so‘m kreditlar berilgan (2-jadval).

2. Chakana biznes orqali berilgan kreditlar 132197,0 mln. so‘m.

3. Shuningdek, 169661,0 mln. so‘mlik ijtimoiy kreditlar, shu jumladan:

- “Yoshlar tadbirkorligini qo‘llab-quvvatlash dasturi” doirasida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 13.10.2020-yildagi “Aholini tadbirkorlikka jalb qilish tizimini takomillashtirish va tadbirkorlikni rivojlantirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ-4862-sonli qarori [5] asosida kasb-hunar va tadbirkorlikka o‘qitish bo‘yicha nodavlat ta’lim tashkilotlari kurslarini muvaffaqiyatli tamomlab, ularning maxsus sertifikatini olgan yoshlarga 3 yildan 7 yilgacha jismoniy shaxslar uchun 33,0 mln. so‘mgacha va yuridik shaxslar uchun 300,0 mln. so‘mgacha yuqorida qayd etilgan faoliyat yo‘nalishidan kelib chiqib;

- “Hunarmandchilikni rivojlantirish” dasturi doirasida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 30.12.2021 yildagi “Hunarmandchilik faoliyatini qollab-quvvatlash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari togrisida”gi PQ-77-sonli qarori[6] asosida 18 oydan 36 oygacha 300,0 mln. so‘mgacha “Hunarmand” uyushmasi a’zolariga ishlab chiqarish ehtiyojlari uchun asbob-uskuna, ehtiyot qismlar va xom ashyo materiallarini xarid qilishga; hunarmandchilikni rivojlantirish markazlari, “usta-shogird” maktablarini tashkil etish, uy-muzeylar va ustaxonalar qurish yoki shu maqsadlarda bino va inshootlar sotib olishga, shuningdek, aylanma mablag‘larini to‘ldirishga berilgan kreditlardir.

Mijozlardan turli omonotlarga jami 279137,0 mln. so‘m qabul qilinib, bank depozitlari 405,7 mlrd. so‘mni tashkil etadi, shundan 279,1 mlrd. so‘m jismoniy shaxslarning depozitlari hamda 126,6 mlrd. so‘m yuridik shaxslarning depozitlaridir.

Bank tomonidan tadbirkorlik subyektlariga xizmat ko‘rsatish uchun yangi tashkil etilayotgan korxonalarni texnologik jihozlash uchun va yuqorida ta’kidlangan maqsadlarda imtiyozli kreditlarning ajratilishi rag‘batlantiruvchi omillar bo‘lmoqda, buning natijasida esa xizmatlar ko‘rsatishning yuqori sur’atlari ta’minlanib hududda yalpi ichki mahsulot ulushi ham ortmoqda (1-rasm).

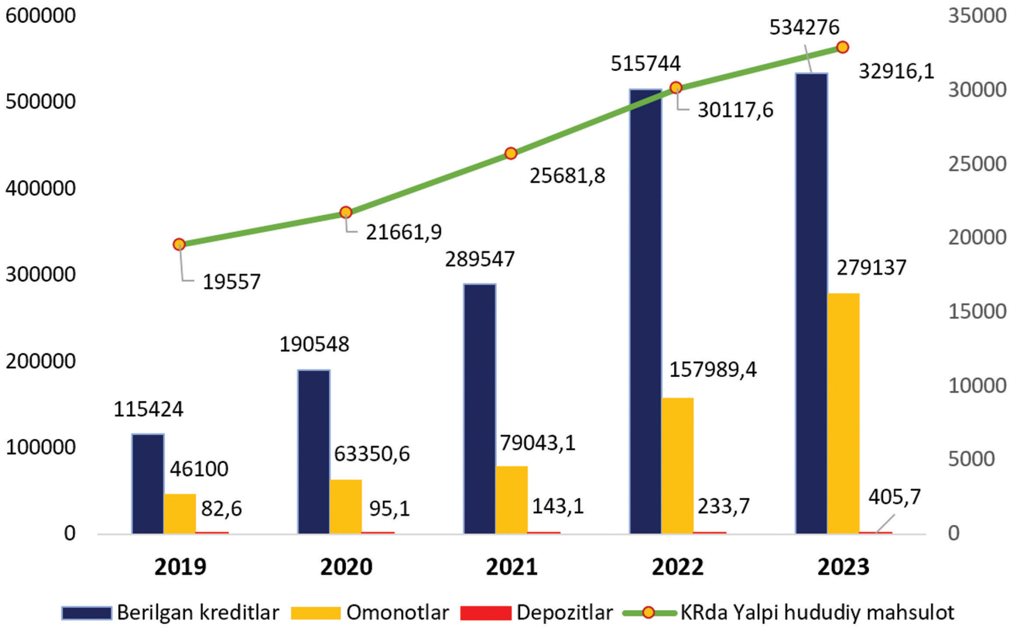

1-rasm. “Mikrokreditbank” ATB Qoraqalpog‘iston Respublikasi filiali tomonidan berilgan kreditlar, omonotlar va depozitlarning qiyosiy dinamikasi[5]

Endi “Mikrokreditbank” ATB Qoraqalpog‘iston Respublikasi filiali tomonidan berilgan kreditlarning hududiy bank xizmatlari markazlari kesimida taqsimlanishini ko‘rib chiqadigan bo‘lsak, unda hududiy bo‘linmalardan yuqori faollik Nukus shahriga to‘g‘ri kelmoqda. Undan keyingi o‘rinlar To‘rtkul, Mang‘it, Ellikqal’a va Xo‘jayli tumani bank xizmatlari markazlariga to‘g‘ri keladi (3-jadval).

5 “Mikrokreditbank” aksiyadorlik-tijorat bankining https://mkbank.uz sayti ma’lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

3-jadval. "Mikrokreditbank" ATB Qoraqalpog'iston Respublikasi filiali tomonidan berilgan kreditlarning hududiy bank xizmatlari markazlari kesimida taqsimlanishi[6]

Ko'rsatkichlar	O'lchov birligi	01.01.2020	01.01.2021	**01.01.2022**	**01.01.2023**	**01.01.2024**
Berilgan kreditlar, jami	mln. so'm	**115 424,0**	**190 548,0**	**289 547,0**	**515 744,0**	**534 276,0**
Nukus	mln. so'm	50 557,0	78 469,6	126 790,3	205 813,5	225 132,0
jismoniy shaxslarga	mln. so'm	20 466,0	35 856,0	52 879,0	82 954,0	95 616,0
yuridik shaxslarga	mln. so'm	*30 091,0*	*42 613,6*	*73 911,3*	*122 859,5*	*129 516,0*
To'rtkul	mln. so'm	29 744,0	49 090,3	74 568,2	132 806,0	99 618,0
jismoniy shaxslarga	mln. so'm	*12 850,0*	*19 875,0*	*31 452,0*	*58 965,0*	*32 615,0*
yuridik shaxslarga	mln. so'm	*16 894,0*	*29 215,3*	*43 116,2*	*73 841,0*	*67 003,0*
Ellikqal'a	mln. so'm	12 425,0	25 513,7	31 160,3	55 496,5	67 575,0
jismoniy shaxslarga	mln. so'm	*5 652,0*	*9 865,0*	*12 854,0*	*18 745,0*	*29 850,0*
yuridik shaxslarga	mln. so'm	*6 773,0*	*15 648,7*	*18 306,3*	*36 751,5*	*37 725,0*
Mang'it	mln. so'm	10 852,0	22 916,7	27 320,1	68 717,9	80 280,0
jismoniy shaxslarga	mln. so'm	*4 756,0*	*8 963,0*	*11 966,0*	*32 654,0*	*35 652,0*
yuridik shaxslarga	mln. so'm	*6 096,0*	*13 953,7*	*15 354,1*	*36 063,9*	*44 628,0*
Xo'jayli	mln. so'm	11 846,0	14 557,7	29 708,1	52 910,1	61 671,0
jismoniy shaxslarga	mln. so'm	*5 238,0*	*6 541,0*	*11 745,0*	*23 658,0*	*27 859,0*
yuridik shaxslarga	mln. so'm	*6 608,0*	*8 016,7*	*17 963,1*	*29 252,1*	*33 812,0*

Bu o'z navbatida, bir qator obyektiv va subyektiv omillar bilan bog'liq bo'lib, qishloq joylardagi mijozlarning shahar markazlaridagi bank xizmatlaridan ko'proq foydalanayotganligini ko'rsatadi. Shu asosda, ularga tumanlarda zamonaviy bank xizmatlarini taqdim etishni faollashtirish va mijozlarga o'zlari istiqomat qiladigan joylardagi bank xizmatlari markazlaridan ustuvor foydalanishga chaqirishda tushuntirish ishlarini olib borishni kuchaytirish bilan bo'g'liq.

4-jadval. "Mikrokreditbank" ATB Qoraqalpog'iston Respublikasi filialida depozitlarning hududiy bank xizmatlari markazlari bo'yicha taqsimlanishi7

Ko'rsatkichlar	O'lchov birligi	01.01.2020	**01.01.2021**	**01.01.2022**	**01.01.2023**	**01.01.2024**
Depozitlar, jami	mlrd. so'm	**82,6**	**95,1**	**143,1**	**233,7**	**405,7**
Nukus	mlrd. so'm	23,9	27,6	42,5	95,6	168,3
jismoniy shaxslarga	mlrd. so'm	*12,2*	*14,5*	*25,9*	*59,1*	*93,2*
yuridik shaxslarga	mlrd. so'm	*11,7*	*13,1*	*16,6*	*36,5*	*75,1*
To'rtkul	mlrd. so'm	17,2	18,5	28,4	42,8	73,8
jismoniy shaxslarga	mlrd. so'm	6,5	8,1	12,5	27,3	48,9
yuridik shaxslarga	mlrd. so'm	10,7	10,4	15,9	15,5	24,9
Ellikqal'a	mlrd. so'm	13,6	15,0	27,8	39,2	57,1
jismoniy shaxslarga	mlrd. so'm	5,4	6,8	12,2	23,9	42,3
yuridik shaxslarga	mlrd. so'm	8,2	8,2	15,6	15,3	14,8
Mang'it	mlrd. so'm	15,8	18,5	22,6	35,1	53,1
jismoniy shaxslarga	mlrd. so'm	6,3	8,1	13,5	30,1	46,2
yuridik shaxslarga	mlrd. so'm	9,5	10,4	9,1	5,0	6,9
Xo'jayli	mlrd. so'm	12,1	15,5	21,8	21,0	53,4
jismoniy shaxslarga	mlrd. so'm	5,1	11,1	14,9	17,0	48,4
yuridik shaxslarga	mlrd. so'm	7,0	4,4	6,9	4,0	5,0

6 "Mikrokreditbank" aksiyadorlik-tijorat bankining https://mkbank.uz sayti ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.
7 "Mikrokreditbank" aksiyadorlik-tijorat bankining https://mkbank.uz sayti ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

Ko‘rinib turibdiki, 4-jadval ma’lumotlari ham yuqorida bu borada ta’kidlab o‘tilgan fikr mulohazalarimizni isbotlaydi. Bizning fikrimizcha, Qoraqalpog‘iston Respublikasining iqtisodiy sust rivojlangan Bo‘zatov, Taxtako‘pir va Mo‘ynoq kabi tumanlarida bank xizmatlari ko‘rsatishni faollashtirishda mijozlarni rag‘batlantiruvchi omillar orqali mavjud iqtisodiy kontingentni zavq etish muhim deb hisoblaymiz. Ayniqsa hududda qishloq joylarda onlayn bank xizmatlarini ko‘rsatish tarkibini kengaytirish va bu borada mahalliy sharoitlarni hisobga olgan holda zamonaviy innovatsion yondashuvlardan foydalanish kerak.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, so‘nggi yillarda mamlakatimizda bank sektorining asosiy ko‘rsatkichlari sezilarli darajada o‘smoqda. Ushbu o‘sishga sohada raqamli texnologiyalarning transformatsiyasi sezilarli ta’sir ko‘rsatdi deb aytsak mubolag‘a bo‘lmaydi. O‘z navbatida, O‘zbekistonda bank tizimini isloh qilish hal qiluvchi bosqichga ko‘tarilgani O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 12-maydagi “2020–2025-yillarda O‘zbekiston Respublikasi bank tizimini isloh qilish strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-5992-son Farmonida yaqqol dalolat beradi. Chunki 2020-yilda mamlakatdagi barcha banklarda keng ko‘lamli transformatsiya dasturi boshlandi. Bunda asosiy e’tibor banklarning kapital va resurs bazasini, shuningdek, rentabelligini oshirishga qaratildi. Bank sohasida amalga oshirilayotgan bu islohotlardan ko‘zlangan asosiy maqsad esa tijorat banklarini mijozga yo‘naltirilgan ishlashga o‘rgatishdan iborat bo‘ldi. Ushbu davrda “yalpi ichki mahsulotga nisbatan xizmatlar ko‘rsatishning o‘sib borish tendentsiyasi kuzatila boshlandi. Bu holat, bizningcha, respublikaning yirik sanoat tarmoqlari: savdo va umumiy ovqatlanish, transport va aloqa, kommunal, moliya va boshqalarning hissasi bilan bog‘liq. Eng muhimi, avvallari asosan davlat tomonidan ko‘rsatilayotgan xizmatlar asta-sekin xususiy bozor xarakteriga ega bo‘ldi” [7].

Tadqiqotda “Mikrokreditbank” ATB Qoraqalpog‘iston Respublikasi filiali tomonidan ko‘rsatilgan moliyaviy xizmatlarning hududiy bank xizmatlari markazlari kesimida taqsimlanishi ko‘rib chiqilganida, hududiy bank bo‘linmalaridan yuqori faollik Nukus shahriga to‘g‘ri kelgan. Keyingi o‘rinlar To‘rtkul, Mang‘it, Ellikqal’a va Xo‘jayli tumani bank xizmatlari markazlariga to‘g‘ri kelmoqda. Shu bilan birga, yuqorada nomlari qayd etilganlardan tashqari Jayxun, Bo‘zatov, Chimboy, Bunyodkor, Qipchoq va Mo‘ynoq kabi bank xizmatlari markazlari 2024-yildan boshlab alohida faoliyat yuritayotganligini aytish lozim.

Shuni ham ta’kidlash kerakki, hozirgi kunda mamlakatimiz hududlarining borishi qiyin bo‘lgan olis chekka tumanlarida naqd pulsiz hisob-kitob tizimi chakana savdo va aholiga xizmat ko‘rsatish sohasida hamon yetarli darajada rivojlanmagan. Natijada aholining naqd pulga bo‘lgan ehtiyojlarini qondirish uchun ular hudud markazlaridagi banklarga kelishga majbur bo‘lmoqda. Bizning fikrimizcha bank xizmatlari sohasini rivojlantirishda tijorat banklari bo‘lim va filiallari faolligini oshirish lozim deb hisoblaymiz. Bir vaqtning o‘zida u sohada raqobatning kuchayishiga, moliyaviy xizmatlar turining kengayishi va sifatining yaxshilanishiga yordam beradi.

Demak bugungi kunda O‘zbekiston hududlarida bank xizmatlari va servisidan foydalanishni yanada jadal rivojlantirishni ta’minlash, zamonaviy bank xizmatlari bozorini yaratish, xizmatlarning yangi turlarini ishlab chiqarish va iste’mol qilishning oqilona infratuzilmasini shakllantirish, mamlakatimizda aholi turmush darajasi va sifatini oshirishni ta’minlashda davlat dasturlarining ustuvor yo‘nalishlari bo‘lib hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 19.09.2018-yildagi PQ-3945-son “Milliy to‘lov tizimini rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori. https://www.lex.uz.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 07.06.2018 yildagi PQ-3777-sonli, “Har bir oila - tadbirkor” dasturini amalga oshirish to‘g‘risidagi qarori. https://www.lex.uz.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 20.12.2021 yildagi PQ-55-sonli “Oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish va aholining daromad manbaini kengaytirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qarori. https://www.lex.uz.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 31.01.2023 yildagi PQ-39-sonli “Oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish dasturlari doirasida aholining biznes tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlashni yangi bosqichga olib chiqishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qarori. https://www.lex.uz.
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 13.10.2020 yildagi PQ-4862-sonli “Aholini tadbirkorlikka jalb qilish tizimini takomillashtirish va tadbirkorlikni rivojlantirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qarori. https://www.lex.uz.
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 30.12.2021 yildagi PQ-77-sonli “Hunarmandchilik faoliyatini qollab-quvvatlash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari togrisida”gi qarori. https://www.lex.uz.
7. Musagaliev A.J., and etc. General Analysis of Services in the Economic Development of Regions in Uzbekistan / Asian Journal of Advances in Research. Volume 17. Issue 4. 2022. – Pages: 221-226.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 6

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.